

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Elfenbenskusten 2007

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Den långvariga krisen i Elfenbenskusten har allvarligt försämrat situationen för de mänskliga rättigheterna i landet. Läget i landet har dock stabiliserats efter att president Laurent Gbagbo och rebelledaren, numera premiärministern Guillaume Soro, i mars 2007 undertecknade det politiska Ouagadougouavtalet om fred och återförening. Det har lett till avspänning i det politiska klimatet. Säkerheten har förbättrats, även i den norra, av rebellrörelsen Forces Nouvelles tidigare kontrollerade delen av landet. Fredsprocessen präglas dock av sårbarhet.

Genomförandet av avtalets nyckelprocesser – avväpning av milis, demobilisering och återanpassning av väpnade styrkor, procedurer för att ge alla som bor i landet en identitet som medborgare alternativt uppehållstillstånd, återupprättande av förvaltning, rättsväsende och samhällstjänster i den norra delen – har gått långsamt. Ett tilläggsavtal slöts i november 2007 för att skapa lite mer tid för att förbereda presidentval före utgången av 2008.

Landets grundlag från 2000 innehåller en detaljerad katalog över mänskliga rättigheter. Det verkliga skyddet för rättigheterna är dock bristfälligt. De rapporter som upprättas av FN-missionen UNOCI (United Nations Operation in Côte d'Ivoire) visar på grova brott mot mänskliga rättigheter under konflikten. Omfattningen av allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter har minskat sedan fredsavtalets ingicks, enligt UNOCI. Det saknas dock systematisk information för att jämföra och bedöma förbättringen. FN-missionens senaste särskilda rapport om läget för mänskliga rättigheter avser hösten 2006.

Generellt karaktäriseras situationen för mänskliga rättigheter fortsatt av övergrepp mot civila, godtyckliga frihetsberövanden, trakasserier vid vägspärrar och våldshandlingar utförda av medlemmar i försvars- och säkerhetsstyrkor.

En nationell kommission för mänskliga rättigheter har aktiverats under 2007. En förordning om amnesti utfärdad i april 2007 har lett till frigivning av ett antal civila och militärer. Förordningens undantag är dock oklara vad gäller till exempel brott mot mänskligheten.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Elfenbenskusten har ratificerat eller undertecknat:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)*, samt det fakultativa protokollet om enskild klagorätt, men inte det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet (se dock avsnitt 4)
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)*
- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (CERD)*, men inte gjort en deklARATION om att konventionskommittén är behörig att ta emot klagomål från enskilda enligt artikel 14
- Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women (CEDAW)*, men inte det fakultativa protokollet om enskild klagorätt eller det fakultativa protokollet om enskild klagorätt
- Konventionen mot tortyr, *Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)*, men inte det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr
- Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* men inte de två tillhörande protokollen om barn i väpnade konflikter och om handel med barn
- Konventionen om rättigheter för personer med funktionshinder, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*
- Flyktingkonventionen, *Convention Related to the Status of Refugees*, samt det tillhörande protokollet från 1967
- Den afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *International Criminal Court (ICC)*, har undertecknats men inte ratificerats. Landets grundlagsråd har bedömt att stadgan inte är förenlig med landets grundlag. I en deklARATION har

landet dock erkänt domstolens kompetens att pröva handlingar som begåtts i landet efter försöket till statskupp i september 2002.

Elfenbenskusten har endast lämnat ett fåtal rapporter under FN:s sex centrala konventioner, senast 2002 avseende CERD och 1999 en flera år försenad första rapport under barnkonventionen. Våren 2006 annonserade justitie- och mänskliga rättighetsministern att myndigheterna avsåg vidta åtgärder för att inhämta eftersläpningen och leverera de rapporter som saknas.

FN:s generalsekreterares särskilde representant för barn i väpnad konflikt besökte landet i september 2007 och uppmanade myndigheterna att vidta särskilda skyddsåtgärder för barn under genomförandet av Ouagadougouavtalet.

FN:s generalsekreterares särskilde representant för mänskliga rättigheter för internflyktingar besökte Elfenbenskusten i april 2006. Han uttryckte allvarlig oro över bristen på skydd för internflyktingar. Personer som tvingats fly från sina hem av säkerhetsskäl har varit offer för allvarliga kränkningar av såväl regeringskontrollerade säkerhetsstyrkor som av rebellgrupper och politiska ungdomsförbund, inklusive i form av tortyr och sexuella övergrepp.

FN:s särskilda rapportör för rasism och rasdiskriminering besökte landet 2004. I rapporten konstateras att Elfenbenskusten utvecklat ett multietniskt samhälle baserat på långvarig, fredlig samexistens mellan olika grupper. Under senare tid har dock politisk och ideologisk manipulation utnyttjats för att underblåsa etniska spänningar och identitet som en rot till konflikten.

I en rapport från besök 2004 av FN:s särskilda rapportör för opinions- och yttrandefrihet konstaterades att våld, osäkerhet och fruktan genom konflikten blivit en del av ivorianernas vardag. I rapporten framhölls att kampen mot straffrihet måste ges hösta prioritet. Vidare betonades behovet av en genomgripande sanering av media, som till stor del kontrollerades av politiska partier och utnyttjades för uppvigling och politisk propaganda.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Konflikten har lett till allvarliga övergrepp mot enskilda, såväl av regeringskontrollerade militära styrkor och ordningsmakt som av rebellstyrkor och milisgrupper. Efter fredsavtalet från mars 2007 verkar situationen förbättrats, men det finns ingen systematisk information som styrker detta.

FN-missionen liksom andra trovärdiga organisationer har under konflikten rapporterat om förekomst av summariska eller utomrättsliga avrättningar, kidnappningar, försvinnanden under kortare eller längre tid, dödshot, lynchningar utan ingripanden från ordningsmakten och rån. I den södra delen av landet ledde konflikten till fysiska trakasserier mot utlänningar och personer från den norra delen av landet. I norr förekommer fortfarande att medlemmar i de före detta rebellstyrkorna genom hot och våld tilltvingar sig pengar av civila, särskilt på vägarna för att släppa fram varutransporter.

Tortyr, kroppslig bestraffning och annan omänsklig behandling är förbjudet enligt grundlagen. I rapporter förekommer uppgifter om kraftigt våld och övergrepp mot misstänkta eller frihetsberövade personer som bestraffning eller för att tvinga fram erkännanden eller samarbetsvilja. I flera fall har militär eller polis tvingat frihetsberövade personer att utföra förnedrande handlingar eller använt hot och fysiskt våld. Politiskt aktiva personer har gripits och hållits frihetsberövade och misshandlats.

FN-missionen har i princip tillträde till arrestlokaler och fängelser. År 2006 publicerade missionen en rapport om det ivorianska straffsystemet, som följts upp 2007 med en mer detaljerad redovisning av förhållandena i fängelser och arrestlokaler.

Landets fängelser håller i allmänhet en mycket låg standard och är överbefolkade. Internerna lever ofta under svåra förhållanden, särskilt vad gäller brist på mat och hälsovård. En viss förbättring har noterats, bland annat genom matprogram med stöd av Internationella rödakorskommittén och andra organisationer. I rapporterna noteras även kränkningar av mänskliga rättigheter, inhuman behandling och svårförklarliga dödsfall bland frihetsberövade. Dödsfallen har dock enligt den senaste FN-rapporten minskat liksom rapporterade våldshandlingar.

Kvinnor har i allmänhet separata celler eller arrestlokaler men övervakas ibland av manliga vakter. De minderårigas situation är oroande. En del fängelser och arrestlokaler har inga eller bara delvis särskilda avdelningar för barn. Uppgifter förekommer om frihetsberövanden av minderåriga under längre perioder utan rättslig prövning. Det rapporteras även om sexuella och andra övergrepp mot minderåriga på landets fängelser. Sådana händelser leder ofta inte till anmälan och rättslig prövning. Fängelserna utgör till stor del en sluten värld där förekomsten av korruption är stor.

4. Dödsstraff

Dödsstraffet avskaffades 2000 för samtliga brott.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Konflikten har lett till godtyckliga frihetsberövanden, ofta under förevändning av misstanke om innehav av olagliga vapen, spioneri för eller infiltration i den andra parten i konflikten, hot mot rikets säkerhet eller anstiftan till uppror.

Den fria rörligheten har sedan kuppförsoket 2002 försvårats av att landet varit delat i två delar och av vägspärrar som är vanliga både i städer och på landsvägarna. Fredsavtalet har lett till politisk avspänning och avskaffande av den av FN övervakade förtroendezonen mellan den södra och den norra, tidigare rebellkontrollerade delen av landet. Det har lett till ökad rörlighet mellan norr och söder och förbättrad säkerhet.

Möjligheterna att resa utomlands har genom konflikten påverkats av de krav på ivorianskt ursprung som ställts för att få en ivoriansk identitetshandling, vilket krävs för utfärdande av pass. Identifikationsprocessen, som tidigare kantas av oenighet mellan parterna i konflikten, inleddes under hösten 2007. Den syftar till att ge de uppskattningsvis drygt tre miljoner personer, som saknar identitetsbevis, en identitet som ivorianer alternativt utlänningar med uppehållstillstånd. Registrering av medborgare ska därefter utgöra underlag för upprättande av nya vallängder inför de planerade president- och parlamentsvalen 2008.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Det finns ett ganska väl utbyggt system av domstolar med lägre och högre instanser. Dessa kan dock inte på grund av korruption sägas vara självständiga i förhållande till den verkställande makten eller samhället i övrigt.

I den norra, tidigare rebellkontrollerade delen av landet saknades ett fungerande rättsväsende. Beslut om arresteringar, internering och straffpåföljder fattades av polis- och militära chefer i rebellrörelsen Forces Nouvelles. Fredsavtalet innebär att statlig förvaltning liksom polis- och rättsväsende ska återupprättas i norr. Denna process har inletts under slutet av 2007.

Korruptionen är sedan länge utbredd i Elfenbenskusten. Korruption har systematiskt använts för att skapa politisk lojalitet och ekonomisk maktkoncentration. Vissa ansträngningar har gjorts för att skapa ett öppnare och mindre korrupt samhälle. På grund av krisen har dock framstegen uteblivit. Den pågående konflikten har snarare förvärrat korruptionen, medfört minskad insyn och utbredd straffrihet. På organisationen Transparency Internationals korruptionsindex rankas Elfenbenskusten som 150 av 179 stater.

Det finns bestämmelser i lagen mot korruption. På grund av rättssystemets oförmåga att agera oberoende är lagen inte särskilt effektiv. Initiativ till vissa åtgärder har tagits, bland annat en översyn av den ivorianska korruptionslagstiftningen och ökad kontroll av och insyn i hanteringen av offentliga medel inom tull- och skatteväsendet. För att komma tillrätta med korruptionen har även ett sekretariat för god samhällsstyrning skapats inom premiärministerns kansli. Någon sammanhållen, förankrad politik för att bekämpa korruptionen finns dock inte.

Män och kvinnor är i teorin likställda inför lagen men i praktiken har kvinnor inte samma tillgång till rättsväsendet. Övergrepp mot kvinnor undgår ofta rättslig prövning.

En nationell kommission för mänskliga rättigheter under justitie- och mänskliga rättighetsministeriet (tidigare fanns ett separat ministerium för mänskliga rättigheter) har aktiverats under 2007. En före detta minister för mänskliga rättigheter har utsetts till ordförande. Kommissionens uppgift är att ta emot enskilda klagomål och studera påstådda kränkningar av mänskliga rättigheter. Dess bedömningar ska bland annat kunna ligga till grund för ersättning till krigsoffer. En översyn har också inletts under 2007 av ett utkast till handlingsplan för främjande av och skydd för mänskliga rättigheter med stöd av FN-missionen.

7. Straffrihet

I enlighet med det första fredsavtalet mellan parterna i konflikten (Linas-Marcoussisavtalet från 2003) antog nationalförsamlingen i augusti 2003 en amnestilag. Enligt denna lag åtnjuter ivorianska medborgare, oavsett om de är civila eller militärer, amnesti för brott mot rikets säkerhet och det nationella försvaret som begåtts under 2000 och 2001 samt i samband med försöket till statskupp i september 2002 av väpnade rebeller och militärer från den nationella armén. Amnestin omfattar inte ekonomisk brottslighet eller brott som innebär allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna eller den internationella humanitära rätten. Enligt Linas-Marcoussis-avtalet ska en internationell kommission tillsättas för att genomföra undersökningar i hela landet i syfte att utreda enskilda händelser och ansvarsfrågor samt göra bedömningar av insamlade fakta. Lagen förutser även möjlighet till ersättning till personer som fallit offer för sådana gärningar i samband med händelser som omfattas av lagen.

I enlighet med Ouagadougouavtalet har amnestin utvidgats till att omfatta i lagen angivna brott från september 2000 till den 12 april 2007 då en förordning om detta utfärdades av presidenten. I förordningen anges också vissa undantag, dock inte uttryckligen krigsbrott och brott mot mänskligheten.

Förordningen överensstämmer därmed inte med Ouagadougouavtalet eller med de åtaganden Elfenbenskusten gjort under tillämpliga normer för internationell rätt. Under de första månaderna efter att amnestin utvidgats rapporterades att ett 70-tal personer frisläppts, flertalet i Abidjan och endast ett fåtal medlemmar av Forces Nouvelles.

Konflikten har lett till brist på rättssäkerhet, särskilt i norr, där det alltså inte existerar något fungerande rättsväsende. Det råder utbredd straffrihet rörande brott mot mänskliga rättigheter. Det faktum att kränkningar, som begås av såväl polis och militär som vissa militanta ungdomsgrupper, inte anmäls och följs upp, riskerar också att skapa problem under den inledda fredsprocessen.

Allvarliga incidenter, som inte lett till rannsaking, har inträffat även under 2007. I maj gick medlemmar i den centrala studentorganisationen bärsärkagång i lokaler som tillhör två organisationer som arbetar för mänskliga rättigheter. I augusti var studenter från samma organisation inblandade i en attack mot en polisstation för att frita arresterade kamrater, en plundring av en tidnings lokaler och även lagt beslag på ett FN-fordon.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet m.m.

Yttrande- och pressfrihet råder enligt grundlagen och acceptans av en fri press har medfört en ökad öppenhet och samhällsdebatt. Samtidigt är media starkt styrda av partipolitiska ägarintressen.

Efter statskuppen 2002 ålades media vissa inskränkningar i pressfriheten med hänvisning till patriotism och nationell enhet. Angrepp förekommer mot media och enskilda journalister. Vid de våldsamma upploppen i januari 2006 gick så kallade unga patrioter till angrepp mot den statliga radion och televisionen och ett par privata radiostationer. Forces Nouvelles har motarbetat sändningar från den statliga radion och televisionen liksom cirkulation av skriftlig press.

Pressen har under konflikten ägnat stort intresse åt våld, hat och främlingsfientlighet. Den sakliga debatten uteblir ofta till förmån för sensationsartade spekulationer, ryktesspridning och intrigskapande beskrivningar av personer och skeenden. Härigenom hjälper pressen till att bygga upp och underblåsa det missnöje och det hat som konflikten lett till och som finns mellan olika grupper som strider om makt och inflytande. Enskilda medier har under konflikten även utnyttjats för att uppvigla till våld.

Föreningsfrihet är garanterad enligt grundlagen och respekteras i princip av statsmakten. Det är således tillåtet att bilda politiska partier, arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer, branschorganisationer, studentorganisationer samt

religiösa organisationer och samfund. För att dessa ska få verka krävs att de är registrerade hos inrikesministeriet. Enligt grundlagen får politiska partier inte tjäna etniska eller religiösa syften. Dock är etnisk eller religiös tillhörighet i praktiken av betydelse för medlemskap i vissa partier.

Det förekommer att offentliga möten eller tillställningar, som har anmälts och godkänts i förväg, förbjuds med hänvisning till upprätthållande av den allmänna ordningen. Under konflikten har också funnits exempel på hur demonstrationer utnyttjats till uppvigling och lynchning utan att ordningsmakten ingripit, vilket lett till våldsamma sammanstötningar och dödsfall.

Religionsfrihet garanteras enligt grundlagen och har i allmänhet respekterats av statsmakten. Det finns inte någon offentlig statsreligion men den romersk-katolska kyrkan har traditionellt favoriserats från president- och regeringshåll och ofta haft ett starkare inflytande än muslimska och andra samfund. Muslimer har klagat över att de diskriminerats, bland annat vid ansökningar om tjänster i statliga myndigheter och om identitetshandlingar samt i andra myndighetskontakter.

Efter statskuppöversöket i september 2002 var många av de personer, som av presidenten och regeringen anklagades för att stödja rebellerna, muslimer. Uppgifter finns om intrång i muslimers hem, godtyckliga frihetsberövanden, misshandel och även mord. Motsvarande uppgifter finns om behandling av kristna i den norra, tidigare ockuperade delen av landet.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

I Elfenbenskusten råder i grunden politisk pluralism och ett flerpartisystem med omkring hundra registrerade politiska partier. Av dessa är ett tiotal aktiva.

Den andra republikens grundlag från augusti 2000 garanterar medborgarnas rätt att välja sina företrädare under demokratiska former. Enligt grundlagen och vallagen väljs presidenten och ledamöterna i nationalförsamlingen för fem år i taget. Presidenten har en stark position enligt grundlagen.

De senaste president- och nationalförsamlingsvalen hölls i oktober respektive december 2000. Presidentens mandatperiod utlöpte i oktober 2005 men på grund av konflikten har inga presidentval kunnat hållas. I enlighet med beslut av Afrikanska Unionen och FN:s säkerhetsråd har president Gbagbos mandat utsträckts i avvaktan på nya val. Parlamentets mandatperiod, som utlöpte i slutet av 2005, förlängdes i början av 2006 genom en presidentförordning.

Hösten 2005 utsågs en premiärminister med centrala maktbefogenheter för att driva fredsprocessen framåt. Han ledde en övergångsregering med representanter för olika politiska partier/grupper, inklusive Forces Nouvelles, men misslyckades i uppdraget. I enlighet med Ouagadougouavtalet utsågs i april 2007 en ny samlingsregering med rebelledaren Guillaume Soro som premiärminister.

Valförberedelser har inletts inför de planerade president- och parlamentsvalen 2008. De leds av en oberoende valkommission. Upprättande av nya vallängder är en kontroversiell fråga. Det förutsätter genomförande av identifikationsprocessen för uppskattningsvis drygt tre miljoner i landet bosatta som saknar identitetsbevis, varav många är medborgare med rätt att rösta.

Elfenbenskusten är en relativt centraliserad stat med regionala och lokala organ med visst självstyre men till stor del beroende av den nationella regeringen. Beslut har tagits om att decentralisera förvaltningen men på grund av konflikten har reformen inte kunnat genomföras. Under konflikten har stora delar av den rebellkontrollerade delen av landet styrts av Forces Nouvelles under ledning av lokala kommandanter. Rättsväsende, skolor, sjukhus och andra samhällstjänster har blivit lidande. I de södra och sydöstra delarna av landet har offentlig förvaltning, sjukhus med mera i huvudsak fungerat normalt. Skolundervisningen har dock drabbats av många avbrott på grund av lärarstrejker.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Det har tidigare i princip inte förekommit diskriminering i arbetslivet på grund av kön, hudfärg, religion, politisk åsikt, nationalitet eller liknande. Konflikten ledde dock till en tendens att myndigheterna rekommenderat arbetsgivare att i första hand anställa ivorianer i stället för utländska medborgare. Detta skapade spänningar mellan landets invånare, vilket ytterligare underblåste krisen.

Arbetsförhållandena varierar mellan branscher och företag. För myndigheter och företag kan särskilda inspektörer ålägga en arbetsgivare att förbättra förhållandena på arbetsplatsen eller be en domstol att utdöma böter om arbetslagstiftningen inte följs. Det är emellertid vanligt att dessa inspektörer erbjuds och tar emot mutor.

Myndigheterna fastställer minimilöner som varierar beroende på vilken sektor och vilken typ av anställning det gäller. Den senaste översynen gjordes år 1996. Den lägsta minimilönen sattes då till 36 000 CFA-franc (omkring 500 kronor) för en industriarbetare, vilket inte räcker för att försörja en familj. För

arbetstagare gäller en lagstadgad arbetstid om 40 timmar per vecka, ersättning för övertid och en viloperiod om minst 24 timmar per vecka. Inom den informella sektorn råder ofta betydligt sämre förhållanden.

Tvångsarbete är förbjudet enligt ivoriansk lagstiftning. Dock ifrågasatte ILO:s expertkommitté i sin rapport år 2000 ett dekret enligt vilket vissa interner vid landets fängelser utan medgivande kunde ställas till privata företags förfogande för arbete.

Alla medborgare utom poliser och militärer har enligt grundlagen rätt att vara medlemmar i fackliga organisationer och förhandla kollektivt. Det finns några större, nationella fackliga organisationer. Det är emellertid endast en liten del av landets arbetstagare som är organiserade, eftersom de flesta arbetar inom den informella sektorn. Många större arbetsgivare inom den offentliga och privata sektorn är bundna av kollektivavtal. Strejkrätten garanteras i grundlagen men vissa formella krav, som förhandlingar och varsel, måste vara uppfyllda. Rätten att strejka utnyttjas ofta av landets fackföreningar och respekteras vanligtvis av myndigheterna. Det har dock inträffat att myndigheterna har upplöst strejker.

Elfenbenskusten har ratificerat ILO:s åtta centrala konventioner om mänskliga rättigheter, senast 2003 konventionerna 138 och 182 om förbud mot barnarbete.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Näringsbrist, bristfällig hygien och dåliga hälsoförhållanden är vanligt förekommande, särskilt i den tidigare rebellkontrollerade, norra delen av landet.

Av den vuxna befolkningen (över 15 år) beräknas knappt fem procent vara hiv-smittad men betydligt fler i områden som särskilt drabbats av konflikten till följd av omfattande sexuellt våld och ökad prostitution. Antalet fall av tuberkulos har ökat under senare år. Detsamma gäller barnadödligheten.

Hälsovårdssektorn kännetecknas av stora brister. Det finns stora behov av sjukvård som inte kan tillhandahållas av staten. Enligt en bedömning från UNICEF saknar mer än hälften av befolkningen tillgång till grundläggande hälsovård och tillgången är ojämnt fördelad i olika delar av landet.

Av statens utgifter går mindre än fem procent till hälsosektorn. Staten svarar för mindre än en fjärdedel av de totala hälsoutgifterna. Antalet läkare och sjukskötare per 1 000 invånare är lägre än genomsnittet för Afrika.

12. Rätten till utbildning

Myndigheterna uppmuntrar alla barn att gå i skolan och i teorin är den obligatoriska skolgången tio år. I praktiken är det många barn som inte börjar skolan och ännu fler som inte fullföljer skolgången upp till mellanstadiet.

Enligt Världsbankens databas över undervisningsstatistik och dess utvecklingsindex (World Development Indicators) börjar drygt 70 procent av barnen grundskolan medan knappt 40 procent fullföljer skolgång på primärnivå (sex år) - bland pojkarna drygt hälften och bland flickorna cirka en tredjedel. Omkring en fjärdedel går vidare till högstadiet och ungefär sex procent till högre studier.

Läskunnigheten bland vuxna är cirka 51 procent hos män och cirka 39 procent hos kvinnor. Bland ungdomar (15-24 år) är läskunnigheten ungefär 71 procent hos män och omkring 52 procent hos kvinnor.

Konflikten har medfört att många barn, främst i de tidigare rebellkontrollerade delarna av landet, inte kunnat gå i skola eftersom skolorna varit stängda eller förstörts. Undervisningen har endast delvis kunnat upprätthållas. I den regeringskontrollerade delen har undervisningen drabbats av avbrott på grund av lärarstrejker.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Det råder idag ingen akut humanitär kris i landet. Det finns områden med undernäring och i norra delen av landet är dricksvattenförsörjningen ett stort problem. Konflikten har lett till som mest uppskattningsvis 700 000 internflyktingar i landet. Därtill kommer externa flyktingar, merparten från Liberia.

Den förväntade livslängden vid födelsen är enligt Världshälsoorganisationen WHO:s statistik 42 år för män och 47 år för kvinnor. Andelen av befolkningen som lever under fattigdomsstrecket har under konflikten ökat från 38 till drygt 43 procent. Levnadsstandarden enligt FN:s utvecklingsindex har fortsatt att försämrats och landet rankas nu som nummer 166 av 177 länder.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

Även om diskriminering av kvinnor är vanligt förekommande ökar deras inflytande i samhället. Till detta bidrar de många aktiva kvinnoorganisationer som finns.

Vid slutet av 2007 var endast tre av de 32 ministrarna i regeringen kvinnor och ett tjugotal av 225 ledamöter i parlamentet.

Det vanligaste brottet mot kvinnor är våldtäkt. Det förefaller dock vara få fall av våldtäkt som rubriceras som detta. Många fall lagförs som sedlighetsbrott med betydligt mildare påföljder än fängelsestraff.

Även när det gäller äktenskapsbrott har kvinnan en sämre ställning än mannen eftersom bedömningarna ofta är olika beroende på om den tilltalade är man eller kvinna. Även om det är olagligt att tvinga någon att ingå äktenskap eller att ingå äktenskap med minderårig är sådana vanligt förekommande. Enligt uppgift är det dock endast ett fåtal sådana fall som behandlas i domstol.

Kvinnlig könsstympning är förbjudet enligt lag. Det är emellertid en allmänt utbredd företeelse. Olika undersökningar talar om att 40-60 procent av kvinnorna utsatts för könsstympning, i vissa regioner ännu fler.

Under krisen i landet har kvinnans ställning försämrats avsevärt. Många kvinnor har blivit utsatta för grovt våld, våldtäkt, stympning av kroppsdelar, sexuellt slaveri och prostitution. Förövarna av våld mot kvinnor åtnjuter betydande strafffrihet. Symboliska gripanden är vanligt förekommande med frisläppande efter kort tid. Endast ett fåtal fall har lagförts för brotten.

Enligt rapporter förekommer människohandel med kvinnor, som främst drivs av nigerianska nätverk. Vissa uppskattningar har gjort gällande att uppemot 60 procent av de prostituerade kvinnorna i Abidjan inte är ivorianska medborgare. Vidare finns uppgifter om att ett mindre antal ivorianska kvinnor varit utsatta för människohandel och skickats till Europa och Mellanöstern för prostitution. En utredning har inletts om misstankar om organiserad prostitution inom en del av FN-styrkan i landet.

15. Barnets rättigheter

Konflikten i landet har drabbat barnen hårt. Barn utsätts för mord och grova kränkningar som till exempel rekrytering som barnsoldater och bortföranden, ofta relaterade till människohandel. Särskilt allvarlig är ökningen av våldtäkter och andra sexuella övergrepp med omfattande strafffrihet för förövarna.

Bland internflyktingarna i landet finns flera tiotusentals barn. Konflikten har också lett till omfattande antal föräldralösa barn och en förvärrad situation vad

gäller barnens rätt till utbildning, hälsovård och tillfredsställande näring. Särskilt kollapsen av hälso- respektive undervisningssystemet i norr har drabbat barnen hårt.

I en rapport från FN:s generalsekreterare till säkerhetsrådet från oktober 2006 dokumenteras de allvarligaste kränkningarna av barnens rättigheter till följd av konflikten. I enlighet med säkerhetsrådets resolution 1612 (2005) har en särskild mekanism för övervakning och rapportering om kränkningar av barns rättigheter inrättats.

Det finns inte några tecken på att barnsoldater ingår i de regeringskontrollerade väpnade styrkorna. Barn har däremot deltagit i aktiviteter organiserade av väpnade milisgrupper som stöder presidentens parti. Forces Nouvelles åtog sig 2005 att inte rekrytera barnsoldater. Enligt en rapport, som 2007 överlämnades till FN-missionen, har 85 barn varav 27 flickor som ingått i rebellstyrkorna identifierats och överlämnats till ett nationellt program för demobilisering av barnsoldater med stöd av UNICEF och andra givare. Milisgrupper i väst har också släppt barnsoldater och 2007 omfattades 204 barn varav 84 flickor av stöd från UNICEF.

I städerna finns många gatubarn. Siffror om över 200 000 barn i hela landet, varav 50 000 i Abidjan, har nämnts i media. Ofta försörjer sig dessa barn på eget arbete. Vissa åtgärder har vidtagits från myndigheters och enskilda organisationers sida i syfte att ge gatubarn viss utbildning och bättre förhållanden.

Även om minimiåldern för att arbeta är 14 år har barnarbete avskaffats endast delvis, främst i den offentliga förvaltningen och i multinationella företag. Barnarbete är därför fortfarande mycket vanligt. En stor del av de barn som arbetar på kakao- och kaffeplantagerna kommer från grannländer och har lockats till Elfenbenskusten med löften om löner och bra arbetsförhållanden. För många har det emellertid inneburit arbete under mycket hårda förhållanden. En del barn anställs som hemhjälp och utsätts av sina arbetsgivare för sexuella och andra fysiska övergrepp.

Samarbete har inletts med vissa grannländer för att förhindra handel med barn.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Landets befolkning består av uppemot 60 olika etniska grupper, härstammande från fem större etniska familjer: Akan, norra Mande, Krou, Voltaic och södra Mande. Generellt har landet präglats av att vara ett multietniskt samhälle

genom långvarig, fredlig samexistens mellan olika grupper. Samtidigt har de större politiska partierna etniska och regionala baser. Detta har blivit tydligare under krisen. Dock blir det allt vanligare med äktenskap mellan olika etniska grupper, framförallt i städerna.

Officiellt är omkring 26 procent av Elfenbenskustens befolkning invandrare. Andelen torde emellertid vara avsevärt högre. Invandrarna kommer huvudsakligen från grannländer som Burkina Faso, Mali och Guinea. Med den politiska krisen, som bland annat har sitt upphov i begreppet "ivoirité" och rör identiteten som medborgare i landet, har invandrares situation kraftigt försämrats. Invandrare har utsatts för olika former av trakasserier och diskriminering, även från myndigheter, och många har tvingats lämna sina hem. Myndigheterna har även vidtagit vissa åtgärder för att reglera invandringen.

Identifikationsprocessen, som inletts under hösten 2007, syftar till att ge de uppskattningsvis drygt tre miljoner personer i landet som saknar identitetsbevis, en identitet som ivorianer eller utlänningar med uppehållstillstånd.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Homosexualitet är inte förbjudet enligt lag. Det finns samtidigt inga särskilda bestämmelser om förbud mot diskriminering på grund av sexuell läggning. Det finns inga uppgifter om att förföljelse och diskriminering av homosexuella, bisexuella och transpersoner förekommer i samhället i någon större utsträckning. Samtidigt är det en fråga som inte diskuteras öppet och inga särskilda åtgärder vidtas från statens sida till skydd för dessa grupper.

18 Flyktingars rättigheter

Grundlagen innehåller inga särskilda bestämmelser om rätt till asyl eller flyktingstatus i enlighet med 1951 års flyktingkonvention och tilläggsprotokollet från 1967. Flyktingar har inte heller någon särskild rättslig status. Landet samarbetar emellertid med UNHCR och andra humanitära organisationer i syfte att hjälpa och skydda asylsökande och flyktingar, främst från Liberia. Krisen har lett till som mest uppskattningsvis cirka 700 000 internflyktingar. Antalet har minskat, särskilt efter fredsavtalet 2007 som lett till en omfattande spontan återvandring.

FN:s generalsekreterares särskilde representant för mänskliga rättigheter för internflyktingar besökte landet våren 2006. Han uttryckte allvarlig oro över bristen på skydd för de internflyktingarna, särskilt i de östra och södra delarna av landet. Han noterade att personer som tvingats fly från sina hem av

säkerhetsskäl varit offer för allvarliga kränkningar av såväl regeringskontrollerade, militära och säkerhetsstyrkor som av rebellgrupper respektive politiska ungdomsförbund, inklusive i form av tortyr och sexuella övergrepp. Han efterlyste en handlingsplan för att förbättra situationen.

19. Funktionshindrades rättigheter

Ivoriansk lagstiftning förbjuder att personer med psykiska och fysiska funktionshinder överges. Många av dem lever dock på gatan och tigger ihop till mat och andra förnödenheter. Flertalet har svårt att finna arbete, utbildning eller annan sysselsättning och har även svårt att få stöd från samhället. Det finns emellertid vissa specialskolor och enskilda organisationer som gör betydande insatser för personer med funktionshinder.

Ivoriansk lagstiftning föreskriver att psykiskt och fysiskt funktionshindrade personer ska erbjudas särskild utbildning och hjälp att hitta arbete. Vidare ska det finnas särskilda bostäder och offentliga miljöer anpassade för rullstolsburna, liksom maskiner, verktyg och arbetsmiljöer anpassade för personer med funktionshinder. I praktiken är utbudet av sådana stödfunktioner begränsat.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

I landet finns ett flertal nationella organisationer för mänskliga rättigheter, såsom Ligue Ivoirienne des Droits de l'Homme (LIDHO), Mouvement Ivoirien des Droits Humaines (MIDH), Association Chrétienne pour l'Abolition des Tortures et pour le Respect des Droits de l'Homme (ACATDH), Association des Femmes Juristes de Côte d'Ivoire (AFJCI), Groupe d'Études et de Recherches sur la Démocratie et le Développement Economique et Social – Branche de Côte d'Ivoire (GERDDES Côte d'Ivoire), Collectif des Victimes en Côte d'Ivoire (CVCI) och Action Justice. Dessa kan i princip verka utan restriktioner från myndigheterna, som normalt är samarbetsvilliga och träffar organisationerna för att lyssna till dessas åsikter.

Även internationella organisationer för mänskliga rättigheter – som Amnesty International och Human Rights Watch – finns representerade i landet. De verkar i princip utan restriktioner från myndigheterna, som normalt är samarbetsvilliga och svarar på frågor om situationen i landet rörande mänskliga rättigheter. Dock har de emellanåt nekats tillträde till vissa känsliga områden och fängelser i polis- eller militärförläggningar.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

FN-missionen i Elfenbenskusten har i enlighet med säkerhetsrådets resolutioner 1528 (2004) och 1609 (2005) ett särskilt mandat att övervaka, skydda och främja respekten för mänskliga rättigheter i landet. FN-missionen utarbetar regelbundet rapporter om läget och kränkningar av mänskliga rättigheter.

Ett stort antal internationella humanitära organisationer och FN-organ som OCHA, UNDP, UNHCR, UNICEF, FAO samt Röda Korset och Rädda Barnen är representerade i landet. Normalt samarbetar landets myndigheter med dessa organ och tillåter dem att göra uttalanden om situationen rörande mänskliga rättigheter i landet. Flera av dem har gjort kritiska uttalanden där de uppmanat landet att uppfylla sina åtaganden enligt de internationella konventionerna.

Sverige ger genom Sida stöd till humanitära och övergångsinsatser, som kanaliseras genom UNDP, UNICEF, OCHA, FAO och Rädda Barnen Sverige. Insatserna omfattar stöd till utsatta grupper som drabbats av krisen, såsom internflyktingar, kvinnor och barn, inklusive stöd till demobilisering av barnsoldater, och ska kunna bidra till att stärka enskildas åtnjutande av de mänskliga rättigheterna.